

België - Belgique
P.B. - P.P.
8500 Kortrijk
BC 20258

KONINKLIJKE EN MENSLIEVENDE VERENIGING DER
DRAGERS van ERETEKENS en MEDAILLES van BELGIË
VOOR DADEN VAN MOED, ZELFOPOFFERING EN VAN MENSLIEVENDHEID

ONDER DE HOGE BESCHERMING VAN Z.M. DE KONING
EN HET EREVOORZITTERSCHAP VAN DE H. BURGEMEESTER VAN BRUSSEL

VADERLANDSE VERENIGING
Zonder winstgevend doel
Gesticht te Brussel op 3 december 1865 - Koninklijk Erkend op 2 juli 1883

INFOBLAD KORTRIJK

Afgiftekantoor: KORTRIJK CENTRUM

Verantwoordelijke uitgever:
Rasson Nadia - Steenstraat 103 -
8501 Heule

P 806019
PRS: 3048465

Nummer 95 – 1ste kw 2021 (jan-feb-mrt)

---

*Koninklijke en Menslievende
Vereniging der
Dragers van Eretekens en
Medailles van België*

Regionale Kortrijk

The Paths to Freedom

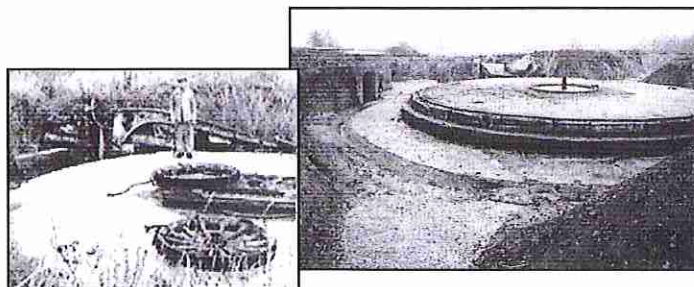
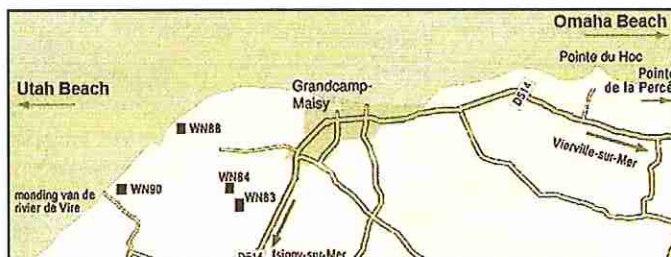
MAISY BATTERIES

Punt 130 : Het bunkercomplex Maisy Batteries is in 1942 gebouwd. Buiten de standaard bemanning wordt het complex bewaakt door soldaten van de 352. en 716. Infanterie Divisionen. Op het complex staan vier 105mm kanonnen opgesteld, waarvan drie in een bunker en één in het veld. Er staan zes 155mm Houwitsers op speciale sokkels en een Britse 25-ponder, die in 1940 in Duinkerken op de Britten is veroverd. Bovendien heeft het complex twee 50mm KwK antitankkanonnen, twee koepels van Renault tanks met kanon en talloze machinegeweren en mortieren. Tot slot staan rondom het complex twaalf stukken 20mm luchtdoelgeschut. Vanaf 3 juni 1944 krijgt het complex nog een FLAK Batallion (luchtdoelgeschut) toegevoegd, onder leiding van Oberst Kistowski.

Voorafgaand aan D-Day wordt het complex veelvuldig gebombardeerd door Britse bommenwerpers. Maar op 6 juni laten de Amerikanen het complex links liggen en concentreren zich op Pointe-du-Hoc. Zo kan het gebeuren, dat Maisy Batteries op D-Day en de twee dagen daarna onophoudelijk op de Amerikaanse troepen op Omaha Beach vuurt. Omdat Maisy Batteries veel slachtoffers eist op Omaha Beach, wordt het complex al snel door slag-schepen voor de kust bestookt en worden zelfs bommenwerpers ingezet. De Duitsers hebben de locatie echter vernuftig gekozen, aan de achterzijde van een heuvel. De schade is daardoor gering en de kanonnen kunnen hun vernietigend werk tot 9 juni 1944 blijven doen.

De enige Amerikanen, die op D-Day op het bunkercomplex Maisy Batteries zijn te vinden, zijn negentien paratroopers, waarschijnlijk van de 101st Airborne Division, die ver buiten hun dropzone zijn gedropt. En dat er Amerikanen waren, weten we alleen van Oberst Kistowski, die na de oorlog vertelt dat ze op D-Day negentien krijsgesvangenen hebben gemaakt.

In de ochtend van 9 juni 1944 wordt Maisy Batteries aangevallen door eenheden van 2nd en 5th US Rangers, 116th Infantry Division en 83rd Chemical Weapons Battalion (Heavy Mortars), ondersteund door een artillerie-eenheid. De gevechten duren de hele morgen, totdat de Duitsers zich uiteindelijk overgeven. De sporen van deze gevechten in de tunnelwanden en op de muren van de bunkers getuigen nog steeds van de verbeten strijd, die hier is gevoerd.

I S I G N Y - S U R - M E R

Punt 146 - 148 : Eén van de hoofdpijndossiers op het bureau van Lieutenant-General Omar Bradley, bevelhebber van 1st US Army, is de aansluiting op D-Day+1 tussen de troepen, die op Omaha Beach en Utah Beach zijn geland. Deze aansluiting is van groot belang voor het veiligstellen van de bruggenhoofden. De enigen, die roet in het eten kunnen gooien, zijn de Duitsers en die doen dat dan ook verbeteren.

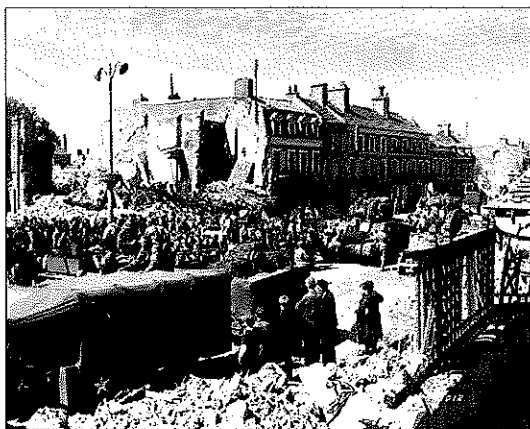
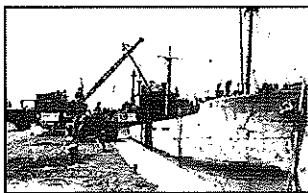
Achter Utah Beach worden de 101st Airborne Division en het 327st Glider Infantry Battalion tegengehouden door het 6. Fallschirmjäger Regiment van Oberstleutnant Friedrich A. Freiherr von der Heydte in en rond Carentan.

Isigny-sur-Mer, dat door 175th Infantry Regiment van 29th Infantry Division moet worden ingenomen, wordt op 8 en 9 juni eerst gebombardeerd door scheepsartillerie voor de kust om zo de Duitse weerstand te breken. Daarbij wordt zestig procent van het stadje vernield. Daarna trekken 2nd en 3rd Battalion van 175th Infantry Regiment -met steun van 747th Tank Battalion- het stadje in.

Eenheden van 327th Glider Infantry Battalion maken reeds op 10 juni 1944 het eerste contact met patrouilles van K Company van 175th Infantry Regiment, die inmiddels in Isigny-sur-Mer zitten.

Tussen Carentan en Isigny-sur-Mer moet echter op verschillende plaatsen langs de 'Route National' N13 hevig worden gevochten. De Duitsers hebben de opdracht om 'tot de laatste man' te vechten. Bovendien blazen ze de bruggen op, vlak voordat Amerikaanse troepen die kunnen veroveren. Engineers repareren de bruggen, die nog gedeeltelijk intact zijn, of leggen noodbruggen aan, vaak onder zware beschietingen. Pas op 14 juni, als de N13 stevig in handen van de Amerikanen is, is de aansluiting van de 29th Infantry Division (Omaha) en 4th Infantry Division (Utah) een feit. En dat is een hele geruststelling voor de Amerikaanse legerleiding, maar een nachtmerrie voor de 'Krauts', zoals de Amerikaanse soldaten de Duitsers noemen.

Isigny-sur-Mer heeft een haven, waardoor ook andere legeronderdelen interesse in het stadje hebben. Tot die tijd moeten alle voorraden aangevoerd worden over de stranden van Omaha en Utah Beach. Het haventje van Isigny-sur-Mer is in die sector de eerste mogelijkheid om voorraden direct met schepen aan wal te brengen. Hiervoor zijn twintig 'Dutch coasters' gebruikt, 'Schuyts' genoemd. Deze Nederlandse kustvaarders -in dienst van de US Marines- brengen vanaf 14 juni 1944 de hoognodige bevoorrading over van de grote schepen op zee naar het haventje van Isigny-sur-Mer. De bemanning bestaat uit verschillende nationaliteiten van de Geallieerden. Eén van deze kustvaarders is de 'Nezo', gebouwd in 1939 in Delfzijl.

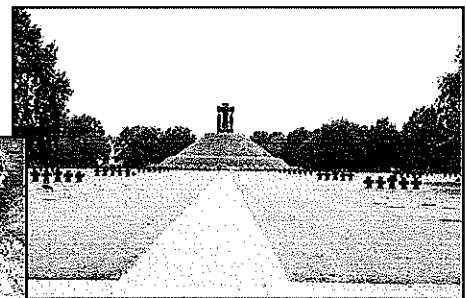
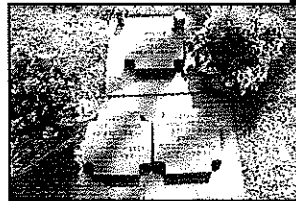
K R I E G S F R I E D H O F L A C A M B E

Punt 176 : De US Graves Service richtte al snel in 1944 twee begraafplaatsen in rond La Cambe, waar Amerikaanse en Duitse soldaten werden begraven. Nadat in 1945 de vrede was getekend, werd besloten om alle Amerikaanse militaire graven uit heel Frankrijk over te brengen naar de Amerikaanse erebegraafplaats bij Omaha Beach. Duitse gevallen, die in die omgeving begraven lagen, werden overgebracht naar La Cambe en zo ontstond al snel één van de grootste Duitse oorlogsbegraafplaatsen van de Tweede Wereldoorlog in Frankrijk met 800 graven. Inmiddels liggen hier 21.115 Duitse soldaten begraven, die geïdentificeerd konden worden.

De Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge werd in 1958 onder het motto van verzoening een jeugdkamp georganiseerd, waaraan jongeren van over de hele wereld deelnamen. Deze jongeren hebben gezamenlijk een wal rond de begraafplaats bij La Cambe aangelegd en bovendien een grafheuvel voor 207 onbekend gebleven Duitse soldaten. Later zijn van deze 207 onbekende soldaten nog 89 gevallen geïdentificeerd.

In totaal zijn destijds meer dan 100.000 mensen in deze regio omgekomen, waarvan het merendeel soldaten, maar ook minstens 14.000 Franse burgers. Vandaar dat de Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge besloot om op de wal rond de begraafplaats en langs de snelweg N13 een Vredestuin (Jardin de la Paix) in te richten ter nagedachte-
nis aan alle slachtoffers van de oorlog in Normandië.

Het graf van Michael Wittmann en de grafheuvel met onbekende soldaten.

Wat begon met 21 bomen is inmiddels uitgegroeid tot een park met 1.200 esdoorns, die door diverse mensen en instanties zijn geadopteerd, onder het motto '*Durch Krieg gewinnt man keinen Frieden*', oftewel '*Door oorlog kan men geen vrede winnen*'. Neem ook de tijd om de teksten op de bordjes bij de bomen te lezen. Daar zitten soms hele gedenkwaardige of ontroerende teksten bij.

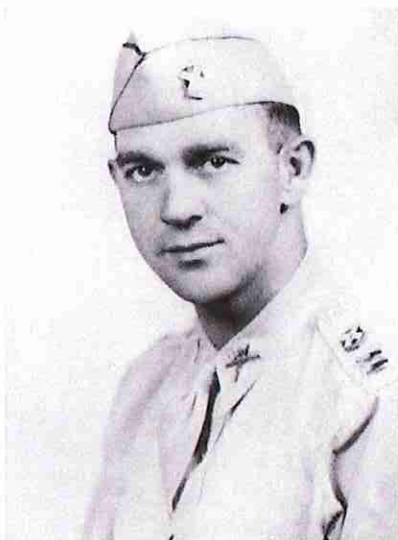
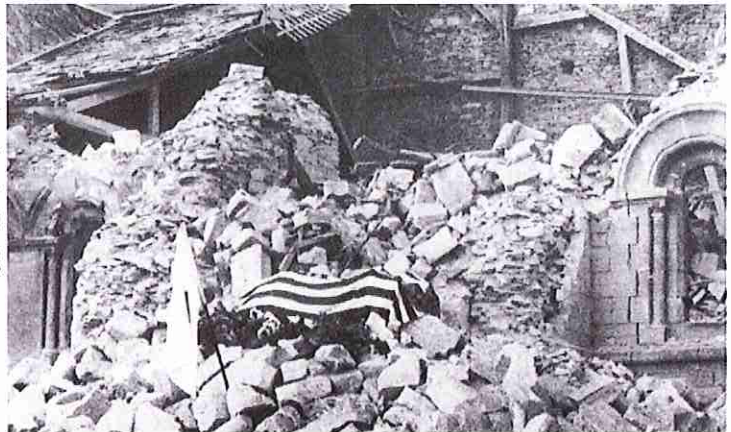

THE MAJOR OF ST. LÔ

Op 13 juli 1944 wordt Major Thomas Dry Howie benoemd tot Commanding Officer van 3rd Battalion, 116th Infantry Regiment (29th ID). Major Howie is een echte 'leider' in zware omstandigheden, staat altijd in de voorste linies en is daarom zeer geliefd bij zijn manschappen. Vroeg in de morgen van 16 juli krijgt hij opdracht om het dorp Martinville en de hoofdweg (D6) naar St. Lô te veroveren. Na felle gevechten staan ze 's avonds aan de rand van de stad. De volgende dag om 10.15 uur is er een bespreking tussen Division Commander Gerhardt en zijn ondercommandanten, waaronder Major Howie. Na afloop hiervan zei Major Howie tot zijn collega's: "See you in St. Lô!"

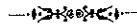
Het zijn diens laatste woorden, want kort daarna raakt hij zwaargewond door granaatvuur. Hij wordt nog behandeld door de medics, maar die kunnen niets meer voor hem doen. Killed In Action op 17 juli 1944 ...

De dag daarna wordt St. Lô ingenomen door eenheden van zijn 29th Infantry Division. Major Howie's lichaam wordt door zijn Battalion de stad ingedragen en op het puin van de trappen van Eglise St. Croix gelegd, afgedekt door de Amerikaanse vlag. De 36-jarige officier wordt het symbool van de strijd om St. Lô. Elk jaar op 18 juli vindt een herdenking plaats bij het Major Howie Memorial in St. Lô.

Wordt vervolgd

De Grootte Oorlog

X X V I I I .

De gruwelen in het Land van Namen.

TE ANTHEE

Dit mooi dorpje is thans een puinhoop. Voor den oorlog stonden er 76 huizen. De Duitschers hebben er 73 van in asch gelegd. Te Maurenne, dat van Anthée afhankelijk is, werden er 41 op 54 verbrand. De kerk heeft slechts haar behoud aan haar sterke muren te danken. De bandieten hadden er de stoelen torenhoog in opgestapeld, het vuur er aan gestoken, maar 't mislukte ! Verscheidene inwoners hadden hun heil te Surice gezocht, maar liepen, helaas den wolf in den muil. Velen hebben daar hun dood gevonden, onder wie pastoor Piret, dokter Jacques en zijn zoon. Deze laatste was pas zestien jaar oud, zeer tener en bleek, nog een kind. De beulen aarzelden een oogenblik; dit ziende, wilde de moeder al gauw haar jongetje naar zich toe halen, maar de officier verstond het aldus niet.

"Ik wil niet sterven ! zei de kleine Jacques schreiend. Ik ben te jong !"

De officier stak den arm vooruit, het lot van den knaap was beklonken. De kogel !

Jos, Libert, van Maurenne, was ook naar Surice gevlucht, met zijne dochter Marie en anderen. Daar werd hij, naast zoovele inwoners van zijn dorp omgebracht. Zijn dochter vluchtte. Een kogelregen werd haar achterna gezonden; beide armen werden doorboord. Zij zonk neer. Een der beulen naderde het slachtoffer en kwetste haar vreeselijk met zijn bajonet in de borst. Gansch haar kleed lag rood onder den bloedguld en zij viel bewusteloos. Naast haar schreeuwde haar tweeling van zes jaren. Een soldaat naderde en vroeg, toen ze weer bijkwam :

"Wilt gij, dat ik u den genadeslag geef en uw twee kinderen dood ?"

Zij smeekte om erbarmen, en hij ging heen. De vrouw viel voor de tweede maal in onmacht. Toen zij tot het bewustzijn terugkeerde, bevond zij zich in het Roode Kruis van Waulsort.

De inwoners van Anthée en Maurenne werden aanvankelijk allen gevangen genomen. Velen onder hen moesten voor de troepen uit gaan, dienden tot schild. De anderen werden geslagen en gefolterd. Eerst werden zij in de kerk gestoken, om ongehinderd te kunnen plunderen. Daarna werden zij op eene weide gejaagd. De officier, met beestachtig uitzicht, joeg zijn paard onder hen, deed het springen en steigeren, roepend :

"Gij allen kapout ! Mannen kogel, frauen bajonet !"

Op deze bedreiging schreide iedereen; allen staken

de handen wringend naar omhoog, smeekend om genade.

Naast hen lag het lijk van een man, een genaamde Hierge, dien de bandieten gedurende gansch den nacht hadden gemarteld. Zij hadden hem tot mikpunt genomen en, het hoofd en hart zorgvuldig sparend, hun kogels door hem gejaagd. Hij was doorspiest als een zeef.

De heer Adolf Burton wil in zijn brandend huis nog een kostbaarheid halen. Hij wordt neergeschoten ! Elders nog wordt Felicien Baudoin aan een ander man gebonden, en beiden sterven onder den kogel. Vrouw Crepin en haar man worden eveneens gefusilleerd. Verscheidene in vakantie zijnde vreemdelingen worden ook gedood.

Na onzeggelijk lijden wordt de bevolking losgelaten, en de beulen trekken verder, steken Rosée in brand en vallen op Hastière-Lavaux, waar zij rond de brandende huizen dansen. De maalder wordt gebonden en, op den stond dat de kogel hem gaat neerleggen, zegt hij goeden wijn te bezitten. Hij haalt hem uit den schuilhoek. De Duitschers proeven en zeggen : "Vin bon ! Vous rein !" (Uw wijn is goed ! U zal niets geschieden !)

Maar de mulder betrouwde de kerels niet goed en bij de eerste gelegenheid ging hij op de vlucht.

***

Te Hermeton-op-Maas, op vier kilometer van Hastière, verwoestten de bandieten van von Hausen, bevelhebber van het 3e leger, 71 huizen en schoten er negen mannen neer.

De pastoor van Weillen kon op het laatste oogenblik zich als knecht verkleeden, en zich op 't kasteel van Falaën verbergen. Daar moest hij de Duitschers aan tafel bedienen, maar doet het zoo onhandig, dat zijn onbeleeft gasten hem bedreigen.

Hij verontschuldigde zich, dat hij slechts enkele dagen in dienst was en nog niet op de hoogte. Zekeren dag, dat hij ongeschoren den prins von Reuss bediende, voer deze tegen hem uit en maakte hem uit voor "smerigen zwijnhond". Een ander maal heette hij hem "grooten luiaard", omdat hij vergeten had het bed van zijn Doorluchtigheid op te maken.

Te Waulsort, het lieve Maasdorpje met zijn bloeiende tuinen, vermoordden de beruchte Saksers 13 personen en vernielden twaalf huizen.

Bij den doortocht der Duitschers te Stave werd de bevolking uit haar huizen gejaagd. Allen moesten knielen en de armen in de hoogte steken. De officier kondigde aan, dat zij zouden gefusilleerd worden; 85 huizen werden de prooi der vlammen. Op een paar na, werden hier geen inwoners vermoord, maar wel gemarteld en van alles beroofd.

Te Oret, zeven kilometer ten Noorden van Florennes, werd den 23n Augustus een hevig gevecht tusschen

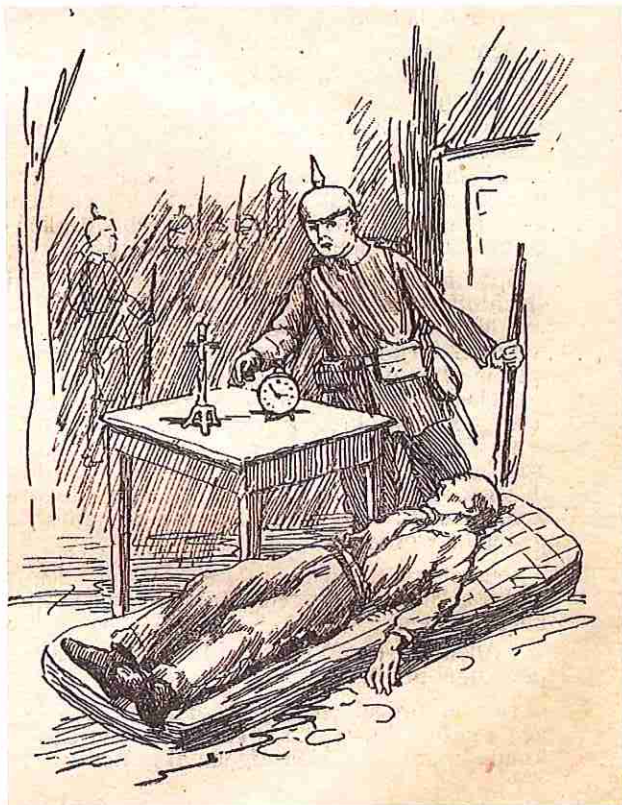
Franschen en Duitschers geleverd. Meer dan 1200 Duit- sche lijken lagen in een groote zandgroeve. De bevol- king moest gedurende twee maanden aarde aanvoeren om dit reuzengraf te vullen en de lijken te dekken.

Ten einde zich over deze nederlaag te wreken, staken de barbaren 67 huizen in brand en fusilleerden zij eenige inwoners.

IN 'T KANTON WAULSORT

Ook hier werden de huizen door de veldgrauwen verwoest, de kelders geledigd, gedronken en gebrast en alle kostbaarheden geroofd. Tijdens hun misdadig werk vonden zij in een huis een grijsaard te bed. Zij nemen hem op, dragen hem buiten, plaatsen naast hem een tafel en een kruisbeeld. Een wekker wordt gevonden, en een wat Fransch hakkellende Mof zegt hem lachend :

“Horloge voor u. Gij zien uur waarop gij sterft !”

De grijsaard bezweek een paar dagen later aan zijn marteling.

Het wordt een lange, droeve reeks van dorpen die leden bij den intocht der vandalen : Silenrieux, Yves-Gomezée, Hanzinelle, Hansine, Somzée branden. De rook en de vlammen verwekken uren in het rond angst en woede. Te Somzée was een Turco van het Fransche leger afgedwaald en verschool zich in een met stroo geladen kar, vastbesloten zijn leven duur te verdedigen. Daar verschijnt de vijand, plunderend, drinkend, etend zooals alleen Duitschers dat kunnen. Koel mikt de Turco. Generaal prins Frederik von Saksen-Meiningen valt uit den zadel. Een stond nadien wordt zijn zoon doodelijk gekwetst van zijn paard geschoten.

Razend zoeken de Duitschers den schutter op, vinden hem op de kar en vermoorden den dapperen Turco.

Sorinnes, zes kilometer ten Oosten van Dinant, onderging al de gruwelijkheden der barbaarsche handelwijze.

De pastoor Piette werd onderworpen aan de laagste mishandelingen, alsmede verscheidene zijner parochianen.

Van de 120 huizen bleven er nog slechts 5 recht. De kerk was in een treurigen staat : het tabernakel werd opengebrosen en de bandieten vulden het met vuiligheid.

Spontin had veel te lijden. Meer dan vijftig slachtoffers, de burgemeester aan het hoofd, vielen hier aan de barbaarschheid der Duitschers ten offer. Een tooneel van ongehoorde wreedheid had hierbij plaats. Een officier van 23 jaar onderscheidde zich hierbij. Hij sloeg, stampte, beledigde de slachtoffers zooveel het in zijn macht was, hitste de soldaten aan, om de ongelukkigen zooveel zij konden te mishandelen. Hij beval deze lasten zich plat op den grond uit te strekken, tierend : “Gij gaat allen met de bajonet afgemaakt worden !”

Iederen stond dachten de slachtoffers den genade- steek te ontvangen. Maar de helsche Mof beval lachend :

“Allen het hoofd omhoog ! We zullen u maar den kogel geven !”

De veroordeelden gehoorzaamden. Zij verkozen den dood door den kogel, liever dan door het koude staal te worden afgemaakt. Men zag hun lijkkleurig ge- laat verheffen, den doodsangst in de oogen.

Wanneer deze geraffineerde foltering lang genoeg heeft geduurd, zegt de bandiet steeds lachend en hoo- nend :

“Zoo is 't goed ! Zet u thans neder ! We zullen er nog maar wat mede wachten !”

Intusschen geeft hij een wenk aan zijn beulen, die de sukkelaars beginnen te schoppen en met de kolven der geweren te bewerken.

De wreedheid der Duitschers heeft niets mensche- lijks meer. 't Zijn echte helhonden, en men gruwet bij de lezing, hoe ongelukkig onze Waalsche broeders er aan toe waren.

Intusschen donderden van berg tot berg de kanon- nen en hooren de bedroefden de kogels boven hun hoofd fluiten. De Franschen moesten ook hier wijken en de Duitschers lieten Spontin in bloed en puin achter.

In de nabijheid van Spontin ligt Evrehailles. Van af den 15n Augustus doet het kanon alle huizen schud- den. Den 16n worden de straten doorloopen door Fran- schen en uhlanen. Den 17n vallen de obussen in het dorp, maar, behoudens een rechtmatigen schrik, komt men er nogal goedkoop van af.

In den namiddag komen uhlanen verkennen. “Wij hebben dezen morgen uw dorp beschoten, zeggen zij, uit wraakneming, omdat een vrijeschutter een der onzen heeft neergelgd.” Er was inderdaad een Duitscher ge- dood, maar door een Franschen kogel.

De overste der patroelje eischt een gids op, om hem naar Crupet te brengen. Niemand roert. Op hetzelf- de oogenblik komt een jongetje, Jules Kinif, aangefietst.

“Dat is juist mijn mannetje, zegt de overste. Hé kleine, breng ons eens naar Crupet !”

De knaap weigert aanvankelijk, maar eensklaps gaat een licht in zijn oogen op, en toen de overste, woedend geworden, hem te lijve wil, vraagt hij onnoozel weg :

“Is het naar Crupet dat ik u brengen moet ?”

“Jawoll, nach Croupette !”

Kinif springt op zijn fiets, maar in plaats van naar Crupet, rijdt hij Oostwaarts, naar Yvoir, waar hij weet de Franschen te liggen. De ruiters gaan hem achterna. Te Yvoir ratelt geweervuur. De knaap schuilt bliksemsnel in een gracht. De Duitschers huilen, willen vluchten, maar het is te laat. Vijf worden er neergelegd, de anderen steken de handen omhoog, geven zich over. Een enkel geeft zijn paard de sporen en ontvlucht vier-

klawens. De ruiter rijdt in de richting eener steengroeve : een groot gat gaapt voor hem, een diepte van dertig meter. Recht in de stijgbeugels slaat de Duitscher de armen in de hoogte. Een stond later kletteren paard en ruiter in den afgrond, vormen slechts één bloedklomp.

De jonge Kinif loopt naar de roodbroeken, roepend : “Vive la France !” De Franschen aanhooren zijn verhaal en de overste kust den braven, dapperen jongen op beide wangen.

Evrehailles heeft het moeten bezuren. De helft van

het dorp werd door de Duitschers in asch gelegd en twee inwoners werden gefusilleerd.

Te Dorinne, zelfde baldadigheden. De Duitschers steken het kasteel van M. Thilbaut, voorzitter van den rechtbank van eersten aanleg te Namen, in brand, na het eerst zorgvuldig geplunderd en den wijn geroofd te hebben. Een der officieren beschuldigt den eigenaar zelf het vuur te hebben aangestoken.

“Onmogelijk ! antwoordt een der dorpelingen. De heer Thilbaut bevindt zich op dit oogenblik te Namen !”

“Dan was het zijn zoon !”

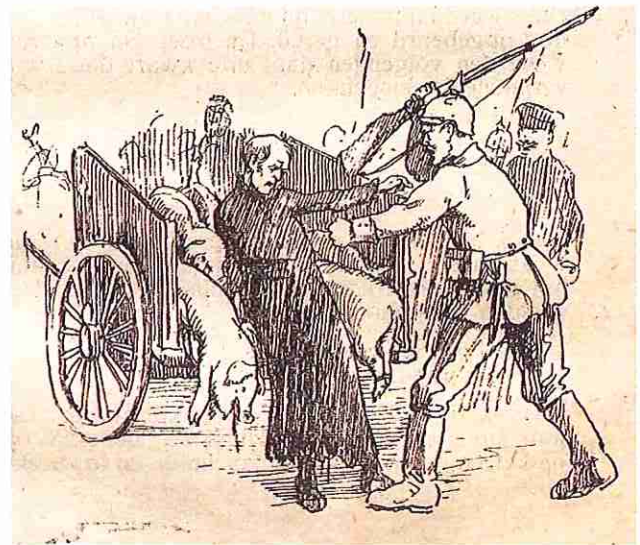
“Hij heeft geen zoon, maar wel een schoonzoon, de heer E. de Thysebaert.”

“Die heeft het gedaan !” wedervoert de officier triomfantelijk.

“Onmogelijk !” klinkt het nogmaals. “De schoonzoon strijdt in het Belgische leger !”

De officier trekt af.

De gemeente wordt gebrandschat. Drie-en-dertig duizend frank moet er worden geteld. Daarop werden verscheidene inwoners gemarteld, en bijzonder pastoor

Servais, een ouderling van zeventig jaar, werd hier tot het mikdoel der Duitsche baldadigheden genomen. Hij werd bont en blauw gestampt en geslagen, en toen hij niet meer kon, wierp men hem op een met zwijnen gevulde kar.

TE YVOIR

Iedereen kent het lieve dorpje Yvoir (bij Dinant), gelegen op den rechteroever der Maas, met zijn zomerhuisjes, bebloemde statie, zijn bootjes, visschers, zijn toeristen en steengroeven.

De 28e Augustus werd voor zijn inwoners de martelaarsdag.

Honderdtwintig duizend Saksers, onder 't bevel van generaal van Hausen, waren dien dag verzameld langs de Maas, van af Yvoir tot Hastière. Hun doel was den linkeroever te bemeesteren, die slechts door de 51e divisie der Franschen, onder generaal Bouttegourd, werd verdedigd. Ondanks den heldenmoed onzer bond-

Genoten, moesten zij voet voor voet wijken, en des avonds kon de vijand den linkeroever bereiken. De nederlaag der Franschen ware in een katastroof ontaard, zoo de brigade van generaal Mangin niet in allerhaast ware bijgesprongen en de Duitschers te Onhaye verschrikkelijke verliezen toebrecht.

Generaal von Hausen, verrast, onkundig over de troepen die voor hem lagen, was besluiteloos en durfde niet verder rukken. 't Garnizoen van Namen en het 5e Fransche leger, dat met omsingeling bedreigd was, had zich kunnen loswerken, en was gered. Maar de taktiek van generaal Mangin, toen hij in de Maasvallei, de Duitschers ter plaatse nagelde, zou aan de arme bevolking der bezette dorpen duur te staan komen.

Al de inwoners van Yvoir, die niet gevlucht en ten getale van 300 waren, werden in de kerk opgesloten, waar zij tot den volgenden dag verbleven. Zij kregen geen voedsel, werden geslagen en gebrutaliseerd. Den 25n werden zij naar Warnant, Denée en Stave gebracht en moesten een weg van 60 kilometer afleggen. In deze laatste plaats aangekomen, werden zij tegen een muur geplaatst, en men zegde hun, dat zij zouden gefusilleerd worden. Men kan de droefheid van deze uitgeputte menschen begrijpen. Juist zou men tot de groote slachting overgaan, toen een bode toesnelde, en van hoogerhand bevel bracht de moorderij niet uit te voeren.

De driehonderd man werden dadelijk in vrijheid gesteld, behalve de pastoor en de burgemeester. Met een zestigtal gevangenen van Spontin werden zij onder vloeken en stampen naar Roly (bij Mariembourg) gejaagd. Pastoor Grégoire was vooral de zondebok. Geen enkele foltering werd hem gespaard. Men spuwde hem in 't gelaat, schold hem voor zwijnhond, stampte hem, sloeg met de kolven der geweren op zijn hoofd, schoulers en rug, priemde de bajonet door zijne huid, sloeg zijn hoed af en drukte een vrouwenhoed op zijn hoofd. Wanneer hij, lam van vermoeienis en honger, zich wilde neerzetten werd hij opgeschopt tot hij machteloos neer viel. Daar werd hij naderhand door medelijdende handen opgebeurd en gered. De troep Spontinaren werd den volgenden dag, drie kwart dood van vermoeienis, losgelaten.

TE GROYNNE

Ook hier hielden de Duitschers op hun gewone wijze huis. Ook hier was het beruchte: "Man hat geschossen!" het voorwendsel om brand te stichten en te moorden.

Een boer uit Evelette werd te Groynne aan een lantaarnpaal opgehangen.

Dank zij de krachtige tusschenkomst van pastoor Donneux, welke den Duitschen generaal op de knieën genade voor den onschuldigen afsmeekte, werd, ten slotte, bevolen het vandenwerk te beperken.

Kort daarop klonk echter een schot. Officieren liepen opgewonden bij Florent Lambotte binnen. Deze loochende niet dat er geschoten werd, maar toonde hun een Duitsch soldaat, die ginds een kogelhuls uit zijn geweer haalde. Hij had een ... kip doodgeschoten! De officieren brachten den soldaat bij den kolonel, welke

hem een flinke trap onder zijn broek gaf.

TE FALISOLLE

Op Vrijdag, 21 Augustus stietten de troepen van von Kluck, die de Samber poogden over te steken, op de Fransche voorhoede. Schermutselingen grepen plaats, weldra door den eersten inzet van den Samber-slag gevolgd. Het gevechtsterrein strekte zich hoofdzakelijk over de grondgebieden van Velaine, Auvélais, Taminés en Arsimont uit. Eerst tegen elf uur 's avonds liep de aktie ten einde, om 's anderendaags, ten drie uur 's morgens, verwoeder nog dan den vorigen dag, te hernemen. De Fransche aftocht stelde aan dezen strijd tegen 5 uur 's namiddags een einde.

De Duitschers kregen daardoor de rivierovergangen in handen. Zij overstroonden de daaraan palende gemeenten met hunne troepenmassa's en gedroegen er zich met ongekende wreedheid.

Wij hebben reeds de gruwelen van Taminés beschreven. Ook Falisolle, dat feitelijk de voortzetting van Taminés is, kreeg er zijn deel van.

Een aantal inwoners werden uit hunne kelders gesleurd en naar Taminés gevoerd, waar een twaalfstal—onder wie de burgemeester—doodgeschoten werden. De apotheker Demanet wordt neergeschoten op 't oogenblik dat de woestaards zijne woning poogden binnen te dringen en hij zich aanbood om de gewonden te helpen. Jonet, die een Fransch gekwetste naar de ambulance der Zusters voerde, kreeg een kogel in de borst, welke zijn dood tengevolge had.

De verwoede plunderingen en het vuur deden ondertusschen hun werk. Wat niet werd gestolen noch kon worden gebruikt, werd moedwillig beschadigd en voor het gebruik ondienstig gemaakt.

De Zusters hadden van het Deutsche geterg te lijden. Den 26n richtten zij een ambulance-dienst in, waar weldra 145 Franschen liefderijk verzorgd werden. Eeninge tijd nadien krijgt de inrichting bezoek van Duitschers, en daar deze er geen gewonde Duitschers aantreffen, halen zij hun revolvers tevoorschijn, onder het uiten van vreeselijke bedreigingen.

Daarbij bleef het, gelukkig, 26 Franschen overleden in deze ambulancie, terwijl een tweehonderdtal op het slagveld tijdens de gevechten van den 21n en 22n Augustus waren gebleven.

~~~~~

Wordt vervolgd

Schilderij van de Februarirevolutie in Parijs, 25 februari 1848. Bron: Wikimedia (Eng.)

1848 – Clubkoorts en revolutie

Democratische experimenten in Parijs en Berlijn

Het jaar 1848 staat bekend als revolutiejaar. In grote Europese steden als Milaan, Parijs, Berlijn, Praag, Wenen en Venetië braken onlusten uit. Het was een tijd vol van democratische experimenten, die vorm kregen in allerlei clubs en sociëteiten en de basis legden voor de ontwikkeling van de Europese democratie in de decennia erna. Historicus Geerten Waling promoveerde bij de UvA op dit onderwerp en bracht de handelseditie van zijn proefschrift uit onder de titel 1848 – Clubkoorts en revolutie (Uitgeverij VanTilt, 2016).

Op 24 mei 2016 promoveerde Waling aan de Universiteit Leiden op het genoemde onderwerp. Kort daarna, op 1 juli, werd de handelseditie van zijn proefschrift genomineerd voor de Libris Geschiedenis Prijs 2016. En dat is volkomen terecht, zoals uit deze bespreking ook wel duidelijk zal worden. Momenteel is Waling werkzaam als postdoc aan de Universiteit Leiden, waar hij onderzoek doet naar de relatie tussen democratie, legitimiteit en vertrouwen. Hij publiceert regelmatig columns en historische artikelen.

Waling verdedigt zijn proefschrift, Leiden 24 mei 2016. Foto: Geerten Waling

Thematiek

In *Clubkoorts en revolutie* volgt Waling het spoor van de politieke vernieuwers die op het hele continent democratische experimenten uitvoerden, vanuit (nieuw opgerichte) politieke clubs en sociëteiten. Waling stelt daarbij de volgende vragen:

“Waarom deden zij dat? Welke politieke ambities lagen daaraan ten grondslag – en hoe gaven zij daar in de praktijk vorm aan? Waarom waren deze organisatievormen ineens zo populair? En wat zeggen zij over 1848 en de ontwikkeling van democratische ideeën en praktijken in het Europa van de negentiende eeuw?”

Waling beantwoordt deze vragen aan de hand van twee casestudies naar de situatie in de bepalende Europese steden Parijs en Berlijn. Na een introductiehoofdstuk over de toestanden die tot de revoluties van 1848 leidden, gaat Waling diepgaand in op de politieke organisaties en democratische en revolutionaire woelingen in beide Europese hoofdsteden.

Feitelijk gingen er twee andere belangrijke revolutiejaren aan ‘1848’ vooraf, namelijk de Franse revolutie van 1789 en 1830. Maar deze revoluties verschilden in enkele opzichten van die van 1848, zo legt Waling uit, op het gebied van oorzaken, uitingsvormen en gevolgen. Zo sloeg de Franse Revolutie niet spontaan over naar andere Europese landen, maar werd gewapenderhand geëxporteerd. Daarbij was deze revolutie vooral een sociale én bloederige revolutie, anders dan de revoluties in 1848, die zich vooral onderscheidten door hun democratische karakter.

Parijs 1848: clubkoorts

Het eerste deel van het boek concentreert zich op de revolutie in Parijs in 1848. Waling gaat in op de opmerkelijke ‘clubkoorts’ die in 1848 in de Franse hoofdstad losbarstte. De leus van de revolutie was dat het volk in één dag van plebs een natie zou worden. Die revolutie moest zich voltrekken via de talloze politieke clubs die in dit jaar in Parijs als paddenstoelen uit de grond schoten.

Waling:

“Alleen al in Parijs, dat ongeveer één miljoen inwoners telde, werden in de lente van 1848 zo'n driehonderd clubs opgericht; bijna tweehonderd ervan in die eerste maand [februari]. Avond aan avond verzamelden Parijzenaren zich er voor verhitte politieke vergaderingen die tot diep in de nacht konden duren; 'Parijs had de clubkoorts', lezen we in de terugblik van minister [Louis-Antoine] Garnier-Pagés.”

Radicalisering

De clubs waren niet homogeen, maar vormden een veelkleurig palet van kleine en grote clubs, met diverse achtergronden, verschillende doelstellingen en wisselende successen. In deze chaotische toestand vonden ook diverse initiatieven plaats om de clubs te verenigen, zodat ze één geluid konden laten horen (voor zover dat natuurlijk mogelijk was).

Waling:

“Het idee om clubs te verenigen, werd in verschillende vormen en verbanden geopperd en uitgetoet. Daarbij werd vrijwel steeds gekozen voor een federatief model waarin de autonomie van de afzonderlijke clubs behouden bleef. Enkele voorbeelden. De Club des Droits de l'Homme was eigenlijk het centrale bestuur van tientallen Sociétés de Droits de l'Homme. Net als de gelijknamige geheime genootschappen van voor 1848, opereerden zij als losstaande maar niet geheel onafhankelijke secties onder één naam. Hetzelfde gold voor de Club des Jacobins, waaronder zeven secties vielen. Maar ook de Société Démocratique Centrale (...) had een zeker federatief model. Niet alleen selecteerde zij haar leden evenredig uit alle veertien arrondissementen van Parijs, daarnaast was zij “geaffilieerd” met een twintigtal clubs – een wederzijdse erkenning van samenwerking met behoud van autonomie.” (111, 112)

Vervolgens, na het in kaart brengen van hoe de clubs ontstonden en hoe zij eruit zagen, gaat de auteur in op hoe de clubs functioneerden in de verkiezingen in Parijs in april 1848 en de situatie daarna. Waling maakt onder meer duidelijk hoe de revolutionaire euforie over het verkregen algemeen kiesrecht al snel betwijfeld werd door de teleurstellende uitkomsten van de verkiezingen. De Parijse clubs radicaliseerden hierna snel en deden op 15 mei een (mislukte) poging om een staatsgreep te plegen.

Louis-Antoine Garnier-Pagés

Berlijn 1848: democratisch laboratorium

Met het bericht dat op 26 februari 1848 Berlijn bereikte, namelijk dat er in Parijs democratische woelingen plaatsvonden, schakelt Waling tactisch over naar het tweede thematische deel. Berlijn onderscheidde zich onder meer van Parijs door de massale volksbewegingen die zich, naast politieke clubs, op de Berlijnse straten en bij straathoeken verzamelden:

“Meer nog dan aan de Seine werden er aan de Spree (net als op veel andere plekken in de Duitse staten) massale Volksversammlungen georganiseerd: grootschalige, min of meer spontane en eenmalige bijeenkomsten over specifieke politieke onderwerpen. Enkele prominente volksvergaderingen werden gehouden op open terreinen buiten de stadsmuren, waar duizenden bijeenkwamen om hun stempel te drukken op actuele politieke ontwikkelingen. Niettemin zijn ze ondergewaardeerd in de historiografie.” (155)

Ondanks dat verschil, zo vervolgt Waling, waren de Parijse clubs en Berlijnse volksvergaderingen twee zijden van de medaille. In beide gevallen, bijvoorbeeld, vormden de Parijse en Berlijnse clubs als het ware de antichambre van het parlement: het volk diende vertegenwoordigd te worden, parlementaire waardigheid was belangrijk en zowel in Parijs als Berlijn stelden sprekers en clubleiders zich kandidaat als vertegenwoordigend politicus voor het parlement. Autocratie was voor Europese leiders na 1848 geen optie meer, zonder zich rekenschap te geven van het belang van de stem van het volk.

Onrust op de Alexanderplatz, Berlijn 1848. Bron: Wikimedia (Eng.)

Slot

In de conclusie vat Waling de belangrijkste opbrengsten van het boek in kernachtige zinnen samen. Ter afsluiting hierover de volgende passage:

“Samenvattend: een maatschappelijk middenveld met een vrij publiek debat; de erkenning van politieke oppositie; de erkenning van het volk als machtsfactor – 1848 was het scharniermoment waarop deze drie materiële voorwaarden voor een moderne democratie blijvende onderdelen werden van de politieke culturen in West-Europa” (268)

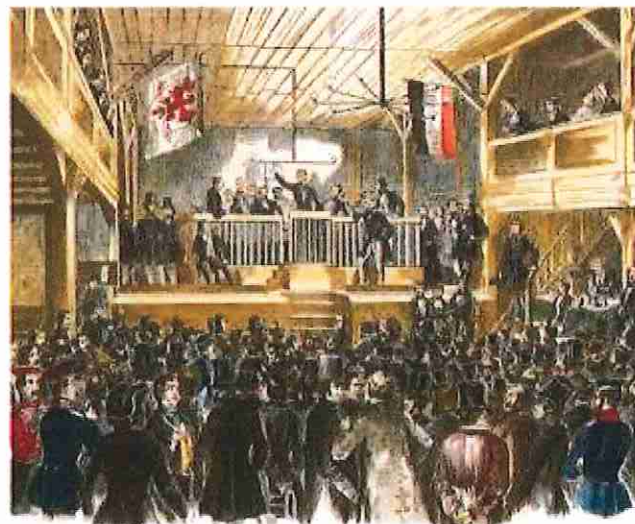
Waling heeft een keurig proefschrift geschreven, waarin hij de kern van de zaak naar voren haalt. Wel had wat mij betreft het denken over democratie, ik bedoel dan de gedachten van intellectuelen hierover in de achttiende en negentiende eeuw, iets meer voor het voetlicht gebracht kunnen worden. Dan wordt de ontwikkeling die het democratisch denken doormaakte – waarbij zeker ook de groeiende rol van de media in de negentiende eeuw van cruciaal belang was – nog scherper duidelijk.

GEERTEN WALING

1848

Clubkoorts en revolutie

Democratische experimenten in Parijs en Berlijn

VAN HEE

1848 – Clubkoorts en revolutie (Geerten Waling)

Bronvermelding : Historiek
door Enne Koops
<http://historiek.net/1848-clubkoorts-en-revolutie>